

הצבי ודדק

י"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת ויחי תשפ"ב

גליון מס' 41 • שנה ב'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

משועבדים לו ושיפיר היה יכול להשביעם.

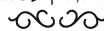
ויאמר ליוסף וגו'. פירש"י אחד מן המגידים והרי זה מקרא קצר. י"ל בדרך צחות, אחד היינו המשובח, כמו"ש (לעיל כו') כמעט שכב אחד העם וגו' פירש"י אחד המיוחד שבעם, וכן אמרו חז"ל (יומא לד:) את הכבש האחד, המיוחד ומובחר שבעדרו (שמות כט לט). וז"ש כאן אחד מן המגידים, פ"י מי הוא זה המיוחד ומשובח מכל המגידים והדרשנים, הרי זה מקרא קצר, זהו שאומר דבריו בקצרה.

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. פירש"י מהיכן יצאו אלו שאינם ראויים לברכה. תמוה שלא הכיר את נכדיו שהיו מצויים אצלו, וגם למה בייש אותם ואמר שאינם ראויים לברכה. י"ל הכונה כיון שיוסף ביקש שיברכם אמר יעקב איני יודע מה מדרגתם ואיזו ברכה לברכם כי אני מדור הקודם מרגלי המרכבה ואלו בנים חדשים מקרוב באו לא נודע לי דרכם וא"כ במה אברכם, אינם ראויים לברכה מסגנון שלי אלא מסגנון חדש. ומשהפציר בו יוסף נענה לו ואמר קחם נא אלי ואברכם, פ"י תקרב נא אותם אלי לבחינתי ודרכי אז אוכל לברכם. וזהו ברכתו האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו וכו' ויקרא בהם שמי ושם אבותי וכו' הכל על דרך הנ"ל לקשר אותם לאבותיו הק'.

עוד י"ל. יעקב היה סבור שיוסף מבקש ברכה אחת לשני בניו ועז"א אמר מי אלה פ"י אינו מן הנכון לברכם בברכה אחת אלא צריך אני לידע מוצאו ותכונתו של כל אחד ולפי זה אברכם כי לא ראי זה כראי זה. וז"ש אינם ראויים לברכה, פ"י אינם ראויים לברכה אחת אלא לשתי ברכות כל איש עפ"י דרכו, וכן עשה.

ויאמר מי אלה. תמוה מה זו שאלה וכי לא הכיר עדיין את נכדיו בני יוסף, ודברי חז"ל ידועים. וי"ל עפ"י המובא בספה"ק שאין אדם כלי מוכשר לקבל ברכה עד שיבטל מעצמו כל שמץ גאות והתנשאות, ואז כשנדמה לנפשו ככלי ריק נעשה בלבו מקום והכנה לקבלת הברכה. וראיתי מובא עובדא בשם מורן הדברי חיים מצאנז זע"א שפעם אחת בא להסתופף בצלו אחד מן הרבנים הגדולים

ויחי יעקב וכו'. פרשה זו סתומה ונמשך הכתוב למה שלמעה לממנו ויפרו וירבו מאוד ויחי יעקב. י"ל הכונה דבכל עת שזרע ישראל מתרבה מתעורר חיותו של ישראל סבא בכל פעם יותר ויותר, ע"ד שאמרו בזוה"ק פ' פנחס (רי"ט ע"ב) עה"פ ישמח ישראל בעושו (תהלים קמט ב) שהאבות יורדים ממקומם בעולם העליון ובאים להשתתף בשמחת בניהם, נמצא שעל ידי שמחת בניהם נכנס בהם חיות ומהלכים מעולם לעולם. וזהו ויפרו וירבו מאוד ויחי יעקב, היינו חיותו של יעקב הוא מן ויפרו וירבו מאוד. וזה נרמז במ"ש חז"ל יעקב אבינו לא מת וכו' מה זרעו בחיים אף הוא בחיים (תענית ה:) כלומר ע"י זרעו חוזר אף הוא לחיים חיותו.

אל נא תקברני במצרים. פירש"י סופה להיות עפרה כנים ומרחשים תחת גופי. צ"ב דלכאורה לא שלטו עשר מכות בארץ גושן ולא היו שם כינים. וי"ל אולי מכת כינים כן היתה גם בארץ גושן כדכתיב כל עפר הארץ היה כינים בכל ארץ מצרים (שמות ח יג) וכ"כ בש"ך עה"ת והביא ראיות לכך שגם בארץ גושן היו כינים, אך לא ציערו אותם.

ויאמר השבעה לי. הנה זה דרכו של יעקב להטיל על המתחייב שכנגדו שבועה היינו שבעצמו ישבע, וכן מצינו בקניית הבכורה אמר לעשו השבעה לי אבל הוא לא השביע אותו. ולכאורה למה לא השביע הוא את יוסף וכן את עשו כדרך שעשה יוסף כי השבע השביע את בני ישראל. וי"ל כי אין בכחו של אדם להשביע זולתו אלא למי שחייב לו דבר ומשועבד לו, אבל קודם לכן אינו יכול להשביע כמבואר ברמב"ם הל' שבועות פ"ה ע"י חת"ס בפרשת עה"פ השבעה לי וגו' אין שום אדם יכול להשביע את חברו בע"כ שלא בטובתו אא"כ בשבועת העדות והפקדון על שקבל ממנו ורוצה להפסידו או שבידו להצילו מעושה אבל זולת זה אין שום אדם יכול להשביע חברו, והנה אצל מכירת הבכורה עדיין לא נתן לו יעקב מחירו לחם ונזיד עדשים לפיכך לא היה זכאי להשביעו והוצרך לבקש השבעה לי, וכן הכא יעקב אבינו הוא שהיה משועבד כביכול ליוסף המלך ולא איפכא לכן לא היה רשאי להשביעו, משא"כ יוסף שהיה זן ומפרנס את כל ישראל היו הם

שהיה מתלמידיו, שאלו מי אתה השיב אנכי הרב דק"ק פלוני, שוב שאל מי זה הרב דק"ק פלוני והשיב בנו של הרה"ק מעיר פלוני, שוב שאל מי הוא זה בנו של הרב וכו', ומשראה הנ"ל כך הבין כי הדברים אינם כפשוטם ואמר את שמו בלבד בלא שום תאר, שוב חזר הד"ח ושאל על שמו מי הוא זה, אז נענה התלמיד בבכיה ואמר רבינו עתה כבר אני בעצמי איני יודע מי אני, נענה הד"ח וקרא בשמחה אם כן ברוך הבא הרב וכו' וכו'. וביאור הדברים שרצה להביאו לידי התבטלות וענוה ועי"ז הכינו להיות כלי מוכשר לקבל שפע וברכה.

ומבואר עוד בספה"ק כי גם יעקב אבינו בהאי פחדא הוה יתיב בעת שבה לקבל הברכות מאביו יצחק, ולכן נסתבב הדבר שיקבל ברכת אביו באופן כזה בפחד ומורא כדי שיהיה יעקב בבחי' ביטול גמור מחמת פחד אביו כמו"ש (לעיל כז יב) אולי ימושני אבי וכו' והבאתי עלי קללה ולא ברכה, וזה שאמר כאן יעקב מי אלה, פירש"י שאינם ראויים לברכה, והטעם כי ראה שלא היו בבחי' התבטלות אלא כדרך יחסנים בני יוסף בני המלך, אך בשמעם את שאלת יעקב מי אלה הגיעה להם שפלות והתבטלות ואז נעשו ראויים לברכה מיד אמר קחם נא אלי ואברכם.

בני הם אשר נתן לי אלקים בזה. פירש"י הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש. מה ענין בקשת רחמים לענין זה. ואם סמך על בקשת רחמים למה הוצרך להראות שטר אירוסין וכתובה. וי"ל כי יוסף הביא את בניו להתברך מפי יעקב אביו אבל יעקב לא הכיר את שם אמו ע"כ הביא יוסף את שטר הכתובה כדי שיוכל לקרוא את שם אשתו בפתקא ולתת עליהם ברכה, וז"ש ביקש יוסף רחמים על הדבר פ"י כל מה שהביאם היה כדי שיעקב יברכם ויבקש עליהם רחמים ע"כ הוצרך להביא לפניו את שם אמו בכתב.

ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך. הנה יעקב לא הכיר את נכדיו שהיו מצויים אצלו והוצרך יוסף להתפלל על הדבר. אבל כשפגש יעקב את יוסף בשעתו אחר כ"ב שנה הכירו תיכף ולא הוצרך לתפלה על זה. ובעיקר הדבר יש לתמוה

שלא הכיר את נכדיו, וי"ל ע"פ מ"כ לעיל דכיוון שבאו יחד עם יוסף הצדיק פני הקדושה, הנה לעומתו לא היתה ניכרת מדרגתם לכן לא הכירם. וזה שהתנצל יעקב באמרו ראה פניך לא פללתי, כלומר כשראיתי את פניך לא היתי זקוק לתפלה כי תיכף הכרתי פניך הקדושים, אבל עכשיו שבאת יחד עם זרעך לא הכרתים כי רבוי האור שלך הסתיר ממני מעלתם.

והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך. למה ליה למימר גם, הול"ל הראה אותי אלקים את זרעך. וי"ל שיעקב אבינו פייס את יוסף והתנצל על שאלתו מי אלה, הנה לעיל עה"פ וירא ישראל את בני יוסף פירש"י בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהא ובניו ממנשה. לכאורה היכן נרמז ענין זה, יש לומר באמרו הראה אותי אלקים גם את זרעך, גם לרבות את העתיד לצאת מהם, לפיכך שאלתי מי אלה שאינם ראויים לברכה.

ואת מנשה בשמאלו. במסורה תרין דין ואידך (שופטים יא כט) ותהי על יפתח רוח ד' ויעבור את הגלעד ואת מנשה. אמרו חז"ל (ר"ה כה): יפתח בדורו כשמואל בדורו. בשמאלו אותיות בשמאלו וזהו את מנשה היינו יפתח שהיה משבט מנשה בשמאלו נחשב כשמואל.

ויקרא בהם שמי ושם אבותי. בספר פנים יפות כתב אברהם יצחק ויעקב עולה בגימ' ע"ץ הדעת, כי הם תיקנו חטא אדה"ר אבל חסר אחד ויש לצרף הכולל עכ"ד. וי"ל הנה זקה"ק בספרו בני יששכר מאמרי חנוכה הביא משם הרב החיד"א אפרי"ם מנש"ה בגימ' ראוב"ן שמעון וזהו אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, ואף שחסר אחד יש לצרף הכולל עכ"ד. ולפ"ז הוא שאמר כאן

ויקרא בהם שמי ושם אבותי, פ"י כמו ששמי ושם אבותי עולה בגימ' עץ הדעת והוא רק בצירוף הכולל, והא ראייה שהכולל נחשב גם הוא לגימטריא, כמו כן אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ג"כ ע"י צירוף הכולל.

ידעתי בני וכו' גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטון יגדל ממנו וכו'. הנה יעקב אבינו אמר על דרך החיוב ולא ע"ד השלילה כגון אחיו הקטון יגדל והוא יהיה קטן ממנו, כי זה אינו דרך לשון חכמה. יבואר עפ"י המעשה שהיה אצל הגאון ר' שמואל לנדא מפראג אחרי פטירת אביו הנוודע ביהודה, נקרא אל הקיסר כדי לתהות על טיבו, שאל הקיסר אם הוא גם כן חכם כאביו, ויען לא כי אלא פחות ממנו הרבה, הקפיד הקיסר על דבריו ולא מינהו לרב תחת אביו, באמרו לא איש חכם אתה כאבך, כי היה לו לומר אבי היה גדול ממני הרבה ע"כ. וזה שאמר יעקב בחכמתו גם הוא יגדל ואולם אחיו הקטון יגדל ממנו הכל על דרך החיוב ולא השלילה וכמ"ש בתרגום אכמניון.

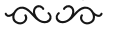

לא כן אבי כי זה הבכור. מקשים הלא הלכה בידוע שלא יסתור את דברי אביו. וי"ל כונת דבריו ברמז לא כן אבי כלומר כשאתה אבי ואחייך קבלתם ברכת אביכם יצחק היה טעם להקדים את הצעיר לפני הבכור, באשר הבכור היה רשע, אבל אלו שניהם צדיקים ואין לקטן מעלה על הגדול שהוא הבכור.

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי. בתרגום בצלותי ובבעותי. וי"ל רמז לסדר התפלה, שכם אחד רמז לק"ש, אח"ד פסוק שמע ישראל וכו' ד' אחד, שכ"ם ר"ת ש"ם כ'בוד מ'לכותו, בחרבי רמז לפסוקי דזמרה שהוא החרב

ההורג את החיצונים המעכבים את התפלה כמבואר בזוה"ק (ח"ג רפ"ד ע"א) וזמירות כמה דאת אמר לא תזמור, וכתוב זמיר עריצים יענה, אעקרותא מאתרייהו כל אינון תקיפין. ובקשתי הם הבקשות היינו תפלת שמו"ע וזהו שתרגם בחרבי ובקשתי בצלותי ובבעותי.

ראובן בכורי וכו' יתר שאת ויתר עז. פירש"י ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה לשון נשיאות כפים במלכות כמו ויתן עז למלוכו. הנה כאן מצינו שראובן היה עתיד לזכות בשני כתרים כהונה ומלכות. ומכאן תשובה ולימוד זכות על הכהנים בני חשמונאי שלקחו לעצמם גם מלוכה בנוסף לכהונה, כי בשורש ברכות יעקב היתה בחינה כזו קודם שנחלקו לשני שבטים. ובזה י"ל דברי המדרש עה"פ (שה"ש יד) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים (הובא בס' זרע אברהם על המ"ר פ' וישב), הדודאים נתנו ריח זה ראובן ועל פתחינו כל מגדים זה נר חנוכה על פתח ביתו. וצ"ב מה ענין זה לזה, ומה פשר הריח לראובן. וי"ל הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהיה בו ריח כהונה ומלכות, אעפ"י שלא זכה בזה בפועל אבל ריח היה בו, ומזה לקחו חשמונאים רשות על פתחינו היינו בנס חנוכה כל מגדים כלומר שתי 'הגדות' ממה שאמר יעקב שמעו ואגידה לכם וכו' גם כהונה וגם מלכות.

שמעון ולוי אחים וכו'. וי"ל עפ"י מ"ש בזוה"ק פ' בראשית (י"ז ע"ב) הבדלה ומחלוקת בשני, ולוי נקרא בן שני ליעקב כי ראובן לא נחשב ראשון לדעתיה דיעקב כי היה סבור שהיא רחל, וא"כ ראובן שנולד מאותו היחוד אינו נחשב לבן ראשון אלא שמעון, וא"כ לוי הוא השני ע"כ. ברם, עפ"י האמת היה שמעון השני ללידה וא"כ היו שניהם בבחינת שני, והנה שני הוא ענין מחלוקת ע"כ קרא על שניהם יחד אחים כלי חמס מכרותיהם.

בינה לעתים

דרוש מרבינו בעל הבני יששכר לימי השובבי"ם מספר בני יששכר מאמרי חודש טבת (מאמר יד אות ג)

ועפ"י האמור מובן, שובה ישראל עד י"י אלקיך (היינו תשובה עילאה שהיא בינה דתמן הוי"ה בניקוד אלקים, וזהו אומרו עד הוי"ה אלקיך ולא סגי לך בתשובה תתאה), כי כשלת בעונך, סתם עון נקרא בירושלמי ובמדרשים חטא הברית, כי עון במילוי ע"ן וי"ן בגימטריא רמ"ח, וחטא הברית נעשה בהרגשת כל רמ"ח איברים, וזהו שאמר לנתינת טעם, צריך אתה לשוב בתשובה עילאה ולא מהני לך תשובה תתאה, כי כשלת בעונך, היינו חטא ופגם הברית.

ועפ"י פירשנו גם כן מדרשם ז"ל וישב ראובן וכו' (בראשית לו כט) ששב לשקו ולתעניתו, אמר הקב"ה לראובן אתה פתחת בתשובה תחלה חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה ומנו הושע (שהוא התנבא שובה ישראל עד י"י אלקיך עיי"ש ב"ר פפ"ד י"ט), דקשה על זה מה שאמר הקב"ה לראובן אתה פתחת בחטא תחלה, וכי עד ראובן לא היה שום בן אדם ששב בתשובה, הרי מצינו אדם הראשון וקין ששבו בתשובה, ולפי הנ"ל יתפרש היטב, דהנה ראובן חטא בשביל יצועי אביו, והתורה מכנה את החטא בעון חטא הברית דהרי כתיב וילך ראובן וישכב וכו' (בראשית לה כב), הנה היה צריך לזה תשובה עילאה, והיא נקראת תשובה תחלה, היינו שהיא תחלה וראש מלמעלה למטה, וזהו שאמר אתה פתחת בתשובה תחלה, היינו תשובה עילאה, חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחילה ומנו הושע שהתנבא שובה ישראל עד י"י אלקיך, היינו תשובה עילאה הוי"ה בניקוד אלקים" כנ"ל, בין והתבונן.

השיבנו י"י אליך ונשובה (איכה ה כא). אות הה"א בתיבת ונשובה היא קרי ולא כתיב, יש לפרש, דהנה לפי זה הה"א נמסרה בעל פה והיא מן תורה שבע"פ, והנה ידוע מה שמבואר בזוהר דעל חטא הברית ח"ו לא מהני תשובה, והנה עיין בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פ"ז) דאי אפשר לומר כפשוטו דהרי קיימא לן דאין לך דבר שעומד בפני התשובה, ואמרו רז"ל במדרשם (ילקוט"ש הושע רמז תקל"ב) שובה ישראל עד י"י אלקיך (הושע יד ב) (דקשה וכי ישנה תשובה שאינה מגעת עד הש"י), ודרשו אפילו כפרת בעיקר (ורצ"ל אפילו היה עונך הנוגע אל י"י אלקיך שכפרת בעיקר ח"ו), ואם כן איך יתכן לומר שלא תהני תשובה על דבר עבירה בעולם, ועל כן פירש הרב הקדוש בעל ראשית חכמה דכוונת הזוהר הוא דאית תשובה ואית תשובה, היינו אית תשובה נקרא תשובה תתאה תשובה"ה תשובה"ב היינו ה' אחרונה ונקראת תורה שבעל פה, ואית תשובה עילאה היינו תשובה"ב ה' ראשונה אימא עילאה הוא בחינת תורה שכתב כי היא עופפת על אות ו' כידוע, והנה לפי"ז מה שאמרו בזוהר דלא מהני תשובה על חטא הברית היינו תשובה תתאה (שהוא בחינת תורה שבעל פה), אבל בחינת תשובה עילאה לעולם מהני ואין לך דבר שעומד בפניה עיי"ש בראשית חכמה, ועל פי זה פירשנו גם כן בפסוקי התשובה, שובה ישראל עד י"י אלקיך (דכבר העירו אומרו עד י"י אלקיך כמו"ש לעיל), וגם קשה הנתינת טעם אומרו כי כשלת בעונך למה ליה ליתן טעם דודאי באם לא יחטא האדם לא יצטרך לתשובה.

יפוצו מעינותיך חוצה מהנעשה ונשמע ב"מכון בני שלשים"

ספר בני יששכר המבואר מאת רבינו מהרצ"א מדינוב זצוק"ל

ספר זה הוא נזר לכל ספריו ראש וראשון לכל כתביו ועל שמו גם נתפרסם בעולם "בעל הבני יששכר", עיקר כוחו השקיע בו, והוא בלול מכולם אוצר בלום שהכל בו, מאז שראה אור לראשונה נתקבל בכל תפוצות ישראל בהתלהבות והערצה עצומה, והוצק כספר יסוד במשנת רבותינו הק' תלמידי הבעש"ט זיע"א, דרכו של ספר זה הוא לבאר כל עניני השבתות ומועדים, החל ממאמרי השבתות הכולל עשרה מאמרים המביעים את גודל ומעלת השבת על כל עניניה מההכנה לקראת השבת ועד צאת השבת, מאמרי ראש חודש, סדר החודשים מחודש ניסן עד חודש אדר לא הניח שום חג ומועד ויומא דפגרא שלא פרטו על כל מצוותיו עניניו ורמזיו והכל בצורה מסודרת להפליא דבר דבור על אופניו, יצא לאור ע"י המכון ערוך ומועבד מחדש ע"פ כתבי יד שעדיין לא ראו אור עולם, תוקנו המון תיקוני שגיאות מדפוסים קדמונים ועליהם נלווה "ביאור הצבי והצדק" מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א המכיל בתוכו ביאורים והערות במקום הצורך בו הובאו השוואות מדברי רבינו שאר ספריו הקדושים וכן מקורות מרבותינו הקדמונים לכל הענינים המובאים בספר, בסוף הספר היצגנו מפתח כללי לכל הפסוקים ומאמרי חז"ל וספרי הקודש המוזכרים בספר ומפתח מפורט לפי ערכים, יצא לאור בשני מהדורות, מהדורה א' בשלושה כרכים כולל ביאור הצבי והצדק כנ"ל, מהדורה שניה ב' כרכים מתוקנת כנ"ל אך ללא הביאור.

ממשנתו של בעל ההילולא רבינו הבני יששכר זיע"א

פרשת ויחי

בפסוק בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה. יש להתבונן דהנה הגם שבירכס וחילקם לב' שבטים כראובן ושמעון, למה יברכו ישראל את בניהם רק בהם ולא יאמרו ישימך אלקים כראובן ושמעון ושאר שבטי ישורון, ומהו היתרון בהם, ועוד למה לא אמר לעיל בברכתם אחר פסוק המלאך הגואל וכו', והמתין בברכה הלזו עד ששם את אפרים לפני מנשה, והנראה דהנה ידוע כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון הוא לא תחמוד וכו' וכל אשר לרעך (שמות כ יז), והוא להתרצות בגזירותיו ית' אשר

מנע ממנו הטוב ההוא הניתן לחבירו, ולחשוב כי הוא ית' הוא לבדו היודע הטוב והנאות לכל אדם ולא יקנא את חבירו, וכבר ידעת שהקנאה מוציאה את האדם מן העולם, ובהקדם עוד זאת ידוע כי התאוה והכבוד מוציאים גם כן את האדם וכו', (כמשאול"ל (אבות פ"ד מכ"א) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים וכו'), והוא כאשר ישפיע הש"י טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד ויבא להתגאות על חבירו בזאת הטובה, רק אדרבא יכנע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו, והנה יעקב אבינו כאשר שם את אפרים לפני מנשה, ראה באפרים שלא נתגאה בטובה רק אדרבא וכו' וכו"ל, וראה במנשה שלא נתקנא באפרים, על כן בירכס בך יברך ישראל ישימך אלקים כאפרים מבלי גאות, וכמנשה מבלי קנאה על טובת חבירו, והבן כי קצתתי . (אגרא דכלה)

מה שהמקובלים נוהגין להוסיף הכולל במקום המצטרף מקובל היא בידם בסמיכה על המקרא שבתורה אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (בראשית מח ה), והנה ראובן ושמעון בגימ' אפרים מנשה כשתוסיף הכולל על ראובן ושמעון, ממילא נפקא לן מן התורה דבר זה מן אפרים מנשה. (כני יששכר - מאמרי תנוכה)

מעלת הצדיק ביום פטירתו

ויקברו ימי ישראל למות. ענין אומרו בימי יעקב לשון קרבות למיתה. נ"ל שהוא על פי מ"ש הקדוש הרשב"י באידרא זוטא (זוהר ח"ג רצ"א ע"ב) ביומא דהילולא דיליה, שאמר שכל ימיו היה מצפה ליום הזה, להיות שהצדיקים ביום פטירתם אזי נתוסף רוחם ומגיעים להשגה גדולה שלא

השיגו כל ימיהם, ואם כן צדיקים כאלו יש להם בכל הימים קרבות הדעת עד יום המיתה שמצפים אליו להשגה הגדולה והנכבדת, וז"ש ביעקב גם כן ויקברו ימי ישראל למות, שכל ימיו היה להם קרבות עם יומא דהילולא דיליה, והיו כל הימים משתוקקים וכוספים ליום הזה. (אגרא דכלה)

ויאמר משה אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. תיבת היום מיותר, ודרשת רז"ל ידוע (סוטה יג ע"ב). ונראה לפרש, דהנה מדריגות משה היה מה שהוא באפשרית חק מין האנושי להשיג היה משיג ולא קם כמוהו, והנה ידוע דכל הצדיקים מעלתם היותר גדולה הוא בשעת פטירתם, ואם כן מדריגת משה גם כן באותו היום היה מדריגה היותר גדולה מכל ימי חייו, ומה

שלא היה יכול להשיג כל ימי חייו השיג ביום ההוא, ונקרא ביום ההוא איש האלקים, וכל ימיו היה מצפה להשגה זו, והשיג"ת השיבו כי לא יראני האדם וחי (שמות לג כ), רק בשעת פטירתו, וכן מצינו לבוצינא קדישא דקאמר ביומא דהילולא דליה אסהדנא עלי דכל יומא דקאמינא תאיבנא למחמי יומא דא, עיי"ש באורך (זוה"ק אידרא זוטא האזינו רצ"א ע"ב), וכן **שמעתי ממגידי אמת** שהרב הקדוש **הבעש"ט** זלה"ה אמר בשעת פטירתו כעת אני יודע למה נבראתי וכוונת בריאתי, והמשכילים יבינו, ולפי זה שאמר ג"כ רעיא מהימנא בעת גזירתו בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ר"ל היום הזה נעשיתי בן מאה ועשרים שנה, שכל ימי היותי תאיבנא להשגת יום זה ולא עלתה בידי עד היום הזה, ואם כן תשוקת כל הק"ך שנה המה ביום זה, והבן. (אגרא דכלה פר' וילך)

שפתותיו דובבות בקבר

אמרו בגמרא ר' יוחנן הקפיד על שלא אמר ר' אלעזר שמועה מפיו (יבמות צו ע"ב), ואמר שהוא דבר שביקש עליו דוד אגורה באהלך עולמים (תהלים סא ה) היינו ב' עולמות, כי גם כשנפטר התלמיד חכם אם אומרים שמועה מפיו שפתותיו דובבות וכו', ומהראוי לידע מהו הנחת רוח להנפטר אשר שפתותיו דובבות (עיי"ש בגמ', ונ"ל על פי מה שאמרו בגמ' שבת דף נ"ח ע"ב) זוג שיש בו עיניבל מקבל טומאה דמקרי שפיר כלי, ונפקא ליה מדכתיב כל דבר אשר יבא באש וכו' (במדבר לא כג) אפילו דיבור יבא וכו', היינו אפילו כלי הזאת שאינה עשויה רק לדיבור היינו לקשקש להשמיע קול, אח"כ אמרו בגמ' אפילו ניטל העיניבל טמא, ומקשו על זה בגמרא למאי חזי, ומסיק שם אליבא דר' יוחנן שכן ראוי להקישו על גבי כלי חרס, ופירש"י ומשמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכתו הראשונה וכו' עיי"ש, הרי לך להלכה כל כלי שבטל ממלאכתו אפטר שנתעשה מעין מלאכה הראשונה בצירוף כלי אחרת שפיר מיקרי כלי, והנה התלמיד חכם הצדיק בעסקו בתורה כל ימי חייו כל מה שעוסק בכל פעם יותר ניתוסף לו שכר בכל פעם, אבל כשמשלים ימי חייו והולך לגן עדן ומפשיט הגוף הגשמי שהוא הכלי, הנה הגם כי גם בגן עדן עוסקים הנשמות בתורה, מזה אין לו בכל פעם תוספת שכר כי היום לעשותם ומחר לקבל שכרם (עירובין כב.), כי עשיה לא מקרי רק על ידי כלי הנשמה שהוא הגוף (רק אם יתגלגל שוב

הצדיק לעולם הזה ע"י איזה סיבה ושוב יעסוק בתורה הנה יתוסף לו שכר) ולזה נקרא הצדיק בעולם הזה הולך ולעולם הבא עומד, אבל כשהתלמידים אומרים דברי תורה משמו של החכם אחר פטירתו, הנה שפתותיו של הגוף בעולם הזה דובבות, נמצא הוא לומד בכלי הגוף בעולם הזה כמו בחייו, הגם שהוא על ידי דבר אחר מיקרי עושה מעין מלאכתו ראשונה, הנה ניתוסף שכרו בכל פעם גם אחר פטירתו ונקרא מהלך, זהו שאמר ליהושע בן יהוצדק ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה (זכריה ג יז), והוא כמו שפסק ר' יוחנן בשבת, ניטל העיניבל כיון שראוי להקישו על גבי כלי חרס ועושה מעין מלאכתו על ידי דבר אחר מיקרי כלי, על כן על זה התפלל דוד אגורה באהלך עולמים, וזהו שהקפיד ר' יוחנן על שלא אמר ר' אלעזר שמועה מפיו, הבן. (בני יששכר מאמרי תנוכה מאמר ג)

רבינו צבי אלימלך מדינוב בעל "בני יששכר" זי"ע

לדעת שאם צדיק מעיין בספר הרי זה בוודאי נכתב ברוח הקודש והבני יששכר היה בעל רוח הקודש וספרו נכתב ברוח הקודש, (ראוי לציין כי הרה"ק מצאנו היה צעיר מרבינו בארבע עשרה שנה בלבד)

הרה"ק רבי אליעזר צבי בנו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארא זי"ע בעל שלחן הטהור סיפר כי אביו לא הכיר את רבינו אך כאשר יצא לאור הספר בני יששכר והוא קנה אותו רצה לכתוב מספר הערות בשולי גליון הספר תוך כדי עיונו בו, באותה שעה הפלה עליו לפתע תרומה ובחלומה ראה אנשים רצים לשמוע את דרשתו של בעל בני יששכר, וירץ אף הוא עמם אך בהגיעו לפתח האולם לא נתן לו השומר להכנס פנימה באמרו לו כי מכיון שהוא לא טרח להכיר את בעל הבני יששכר בהיותו בחיים אין לו גם זכות לשמוע את דרשתו בעולם העליון, כאשר בקש לפחות להסתכל פנימה דרך חור המגנול ניתן לו מבוקשו וירא את עקביו שהיו מאירים כשמש בצהרים, כשהתעורר הרה"ק מקאמארא סיפר את חלומה בהוסיפו לפיכך אין לו גם רשות לכתוב הערות על ספרו וימנע מעשות כן.

הרה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע בעיניו בספר בני יששכר אמר לא ידעתי עד מה מעוצם גדולתו בתורה כאשר נראה מספרו זה.

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע אמר בספר בני יששכר בעניני חנוכה מובא כי שלשה מגדולי הדורות מעידים כי בחנוכה מתעורר האור הגנוז, ואני אומר כי בספר בני יששכר גם כן מתגלה האור הגנוז.

הסתלקותו

סמוך לפטירתו הרבה לדבר על מאמר חז"ל 'שפתותיו מדובבות בקבר' ובהאיותו על שפתותיו אמר ועוד איך ידובו שפתותיו אלו בקבר...

לפני הסתלקותו כאשר חלה רבינו והרגיש כי קיצו קרב צוה להוציא כל איש מעליו הוא שכב על ערש דוי ומתוך דבריו בעת ההיא נדמה היה כי הינו מדבר מתוך חולי, אך למרות זאת נאלצו קרוביו ואנ"ש להשמע לפקודתו ולעזוב את חדרו, בנו הרה"ק רבי דוד זי"ע ניסה להשאיר בחדר והסתיר את עצמו תחת המטה כדי לראות את מעשה אביו, ברם למרות כובד חליו הרגיש רבינו כי משהו נמצא עדיין בתוכו החדר ואמר עוד ישנו כאן מאן דהוא ויצא רבי דוד מתחת המטה לאטו ויעמוד בניו ואנשי שלומו בחוץ כשהם בוכים ודואבים על האסון הממשמש ובא, תוך כדי כך הגיע שם גביר אחד שהיה יהודי פשוט מאד אבל אמונת צדיקים גדולה לאין ערוך קננה בו, והוא לא ניהל כל משא ומתן ללא הסכמת רבינו, הלה בה עתה בבכי גדולה כי רצונו להכנס אל הקודש פנימה, כאשר הדבר לא ניתן לו החל לצעוק בקול רם כי הוא מוכרח לדבר עם רבינו, והלה שעמד שם בכה וצחק כאחד לשמע דברי היהודי כי ידוע ידעו שעתה הם רגועי האחרונים של רבינו, והנה אירע דבר פלא למרות מחלתו האנושה שמע רבינו כי משהו חפץ להכנס אליו ואמר מי זה האיש החפץ לבוא אלי ויקרא אותו בשמו וציוה כי יכניסוהו לחדרו, מיד עם הכנסו החל לצעוק מרה רבי רבי מה יהיה עם הצמר, הלה לא הרגיש בצערם של ישראל באותו רגע אלא רק בצער איבוד הונו ורכושו, ויען לו רבינו המתן עם מכירת הצמר עד ערב סוכות בשמעו זאת מיד פנה הגביר לדרכו והלך לו במכירת הצמר עד ערב סוכות, באותו זמן עלה שער הצמר ומחירה התייקר מאד והלה הרוויח הון רב בזכות מכירת הצמר אשר ברשותו עד כי רכשו והוכל לעומת מה שהיה לו קודם לכן.

כה גדולה הייתה אהבתו ומסירותו של רבינו לכל אחד מישראל אף בשעת פטירתו מן העולם כאשר מסר את נפשו ורוחו לה ולא יכל לשאת כי יעמדו במחיצתו בכל זאת הרגיש בצער הגביר וצוה עליו לבוא לפניו ואמר לו את אשר יעשה ברבות הימים למען יצליח בעסקיו.

תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו הוא ימליץ טוב בעדנו.

רטוב היה הדיו אשר בראש העמוד ואמרו צדיקים שהוא כתב את חידושיו בהשבעת הקולמוס וכן היה כותב את חידושיו כמעט ללא הרף בכל עת מצאו, ואף ביום שישי עסק בכתביו עד סמוך לכניסת השבת, רק מיד לאחר הדלקת הנרות כאשר הגתה יוגשת הרבנית ואומרת אליו החייט כבר הניח את מחשו והסגרלך כבר הניח את פטישו אז היה מניח רבינו את קולמוסו.

ואכן זכה רבינו זי"ע שיתקבלו ספריו הקדושים בכל העולם ומן הבאר הזאת ישתו העדרים עדרי צאן קדשים והיו נערצים ונקדשים על ידי צדיקי הדור חסידים ואנשי מעשה אשר היו שותים בצמא את דברי קדשו ועשו את דבריו הק' ליסוד מוסד ולאבן פנה לדבריהם, וביותר נתקבל ספרו הקדוש בני יששכר אשר מיום שהופיע בעולם כמעט ואין בית אשר לא ראה את אור הספר הנ"ל. בשב"ק לפני הסתלקותו דיבר הרבה מענין שפתותיו דובבות בקבר, והראה על שפתותיו הק' ואמר האם ידובבו שפתותי אלו בקבר, רבינו נסתלק והחזיר את נשמתו אל יוצרה ביום י"ח לחמש שבת שנת תר"א, והשאר אחריו ברכה את הספרים דלהלן, **בני יששכר** על שבתות ומועדי השנה, **רגל ישראל** מפתח לערכי קבלה, **מעין גנים** בגנות החקירה וההשכלה, **דרך פקודין** על תרי"ג מצוות, **אגרא דכלה** על התורה, **אגרא דפרקא** ענינים שונים, **מגיד תעלומה** על מס' ברכות, **והיה ברכה** על משניות ברכות ושבט, **ריח דודאים** על מס' מגילה, **חידושי מהרצ"א** על הל' חנוכה, **הוספות מהרצ"א** על ספר סור מרע ועשה טוב, **הגהות מהרצ"א** על הזהוה"ק, **ברכה משולשת** על משניות, **ליקוטי מהרצ"א** עה"ת, **דרך עדותיך** על ספר יהושע, **כלי הרואים** על ספר עובדיה, **ודברים נחמדים** חידושים על ש"ס.

מעלות שנאמרו ע"י רבותינו זי"ע א"ש בשבח הספה"ק "בני יששכר"

דכירנא כד הוינא טליא ביום פורים דמוקפים שנת תשט"ו נתלוותי אל אאמור"ר זצוק"ל (בעל תפוחי חיים) בביקורו בהיכל ב"ק מרץ אדמור"ר בעל בית ישראל מגור זצוק"ל, והגיש למרן את הספר "בני יששכר" למנחה כמנהגו להביא לו מספרי אבותיו הק', נטל מרן בזריזות הספר מידו ובעודו בכפו נענה בזה"ל, מה הבאתם בכאן בני יששכר, הלא הוא מצוי אצלי על שולחני תדיר, היתכן ביתם של חסידים שלא ימצא בו בני יששכר, עכלקה"ק, ומפי ש"ב כ"ק אדמור"ר **מסקווירא** שליט"א שמעתי בשם אביו זצוק"ל שהעיד ואמר שדרשם שד אבותיו הק' היה ללמוד רק בספריו דור הראשון מתלמידי הבעש"ט ולא זולתם אפס הספר בני יששכר מעולם לא סר מעל שולחנם, (כ"ק אדמור"ר שליט"א בהקדמתו לספה"ק בני יששכר המבואר)

הרה"ק מצאנז זי"ע היה רגיל לעיין בספר בני יששכר לפני תקיעת שופר בראש השנה, ומסופר כי הרה"ק רבי נפתלי הירצקא ראצפערט הרה"ק בעל אמרי שפר מדאראג זכ"י"ע בהיותם פעם יחד בצאנז בראש השנה אצל הרה"ק מצאנז הצליחו להכנס לקודש פנימה ולהסתתר בחדר בו עמד להכנס על מנת להתכונן לפני תקיעת שופר מבלי שירגיש בהם במטרה לראות מה עושה רבם לפני תקיעת שופר. בהכנסו לחדר ראוהו לוקח ספר ומעיין בו בדביקות מיוחדת בפעם ההיא השתהה הרה"ק מצאנז בחדרו כשלושה וחצי שעות עד שהשמש נכנס לחדרו והזכירו כי השעה כבר מאוחרת, לאחר שהרה"ק מצאנז עזב את החדר יצאו ממחבואם והתקברו לשלחן על מנת לראות באיזה ספר עיין במשך כל הזמן, בראותם כי זה היה הספר בני יששכר הררהו בלבם וכי אין לרבינו ספר חשוב יותר לעיין בו כהנהנה לתקיעת שופר?

בעת עריכת השלחן לאחר התפלה כאשר שני הרבנים הנ"ל נגשו אל רבם כדי לקבל ממנו שיריים החל הרה"ק מצאנז להכות בכף ידו על השלחן ואמר קשה ממשווא עם החסידים של היום הם בודקים ומוודים את הצדיק מכף רגל ועד קדקד ובוחנים במה הוא מעיין, הם צריכים

השבוע ביום ח"י טבת חל יומא דהילולא רבא של רבינו צבי אלימלך מדינוב זצוק"ל

הרה"ק רבינו צבי אלימלך **שפירא** זצ"ל נולד בשנת תקמ"ג לאביו הרבני מו"ה פסח לאנגזאם ז"ל מק"ק יאואראניק במדינת גאליצא ולאמו שהיתה בת אחותם של הרה"ק האלקי רבינו אלימלך מליזענסק זי"ע בעל נועם אלימלך והרה"ק משולם זושא מאניפולי זי"ע, ואכן נולד רבינו זי"ע מברכתו והבטחתו של קדוש דודו הרבי ר' אלימלך זי"ע אשר אחרי ששיכלה אמו כמה מבניה הבטיח לה כי הפעם יולד לה בן זכר שישאר בחיים ויאיר את העולם בתורתו וקדושתו.

והנה כבר משחר טל ילדותו התנכר הנער וכל רואיו הכירו בו כי קדוש מרחם אמו הוא ועד מהרה הצטיין במחו החריף ושכלו החדה באשר עלה ונתעלה על כל בני גילו ונראה בעליל כי זה הקטן לגדול יהיה רב ועצום בישראל כי עודנו ילד כבן שש כבר ידע את המחזור בעל פה ושאר דברים קדושים היו שגורים על פיו מבט זכרונ שיהי הפלא ופלא וכל מה שראה בעיניו תפס מהרה וברא' בעלמא קנה.

בימי נעורו למד אצל הרב החסיד רבי לייזער מחמעלינק זצ"ל ושקד בתורה הקדושה בשקידה רבה ונפלאה, לא נתן לעיניו שינה ולפעפעי תנומה והמית עצמו באהלה של תורה מתוך קדושה וטהרה נפלאה בנגלה ונסתר כל רז לא איס ליה, ובהגיעו לפרק האיש מקדש נשא את ב"ג בת הרבני הנגיד מו"ה שמואל משיטש ז"ל.

ובימי עלומיו בהיותו סמוך על שלחן חותנו נכספה וגם כלתה נפשו לחצרות ה' להסתופף בצל צדיקים וקדושי הארץ ושאב מים מבאר הורתם של הצדיקים הקדושים רבי משה סופר מפשווארסק זי"ע, רבי יהושע מדינוב זי"ע, הרה"ק החוזה מלובלין, רבי ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע ואצל עוד שאר צדיקי וקדושי ארץ, אמנם את עיקר הדרכתו ולמודו בתורת החסידות תורת הבעל שם קבל ממורו רבו המובהק הרה"ק רבינו מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע אשר בו דבק בכל לבבו ונפשו ואליו נקשר והוא היה לרבו המובהק.

למרות גילו הצעיר כבר שמו הטוב הלך לפניו ובהיות כבן שש עשרה שנים בלבד כבר נתקבל לדומ"ץ בק"ק דינאב ושמש בביתו דינו של רבו הרה"ק המפורסם רבי יהושע מדינאב זי"ע ואחרי זמן נקרא אחר הכבוד לשמש כרב ואב"ד בק"ק סטריזוב ועוד מקומות עד שנתקבל לאב"ד בק"ק בעיר דינאב ושם מנו"כ.

בקיץ של שנת תקע"ה נחשכו המאורות הורם הנזר והוסרה העטרה מראשו של רבינו זי"ע בפטירת רבותיו הצדיקים הקדושים הרבי ר' מענדילי מרימאנוב זי"ע אשר נסתלק ביום ל"ד בעומר ובפטירת החוזה מלובלין זי"ע שנסתלק ביום ט' באב המה הלכו למנוחות, ומני אז התחילו חסידים ואנ"ש להסתופף בצל קדשו ולהתדבק בו ורבים באו אליו להינות ממנו עצה ותושי' ולהוושע ע"י תפילותיו בקודת דבר ישועה ורחמים ונפלאות מסופר בו ובכח תפילותיו תפילת צדיק שאינן חוזרות ריקם. היה לוחם מלחמת ה' כנגד כת המשכילים את מלחמתו ניהל בעוז ובתקיפות מתוך חירוף נפש, לא הידר פני גדול ולא חת מפני איש, ובדרשותיו החוצבים להבות אש ניכר כי חם לבו בקרבו כנגדם, ואמנם כל צדיקי הדורות לחמו בהם ובעיקר משנת תקע"ה ואילך, ואולם רבינו אזר עוז בעצמו והטיל את עצמו עם כל כוחותיו וכשרונותיו למערכה זו עד כדי סכנת נפשות כנודע, הוא אף חיבר ספר מיוחד כנגד המשכילים בשם מעין גנים.

מוחו היה עצום וכבודו סיד שאינו מאבד טיפה, ואמרו עליו שהיו לו שני מוחות והיה יכול לכתוב שני מכתבים בבת אחת, וכן הרבה מספריו וחידושי תורתו היה כותב תוך שקיבל אנשים לעצה ותושיה, ועכ"ז קשה לתאר כיצד הספיק לכתוב כל כך הרבה בעוד שחי בטה"כ נ"ח שנים בלבד כשברובן הגדול כיהן כרב ובחלקן גם ניהל עדה בישראל, ואכן מספרים שחידושיה היה כותב על נייר עבה וכפול אשר הדיו נספג בו מיד, ולמרות זאת כאשר רבינו היה מסיים את כתיבתו על גליון כזה עדיין